

De första på månen

Originaltitel Pervye na Lune

Svensk titel De första på månen

Regi Alexej Fedortjenko

Producent Dmitri Vorobyov

Manus Aleksandr Gonorovskiy, Ramil Yamaleyev

Foto Anatoli Leshnikov

Roller Aleksei Anisimov, Viktoriya Ilyinskaya, Viktor Kotov, Andrei Osipov, Anatoli Otradnov, Igor Sannikov, Aleksei Slavnin, Boris Vlasov m fl

Ryssland 2005

Längd i tid 1 tim 15 min

Censur från 7 år

Distributör Starlet Media AB

I mars 1938 föll ett glödande klot ned i Chiles bergsområden och skapade en väldig krater. En meteor? Eller något annat? Kanske ett sovjetiskt rymdskepp som skickats upp någon dag innan och spårlöst försvunnit någonstans i hemisfären?

Det senare - om man väljer att tro på Alexej Fedortjenkos film *De första på månen*, vilket inte är helt nödvändigt.

Men det pågick faktiskt experiment i Sovjet under 30-talet att skicka ett bemannat rymdskepp till månen. Experimenten, som engagerade den vetenskapliga toppkompetensen, var strikt hemligstämplade (som det mesta statsmakten hade för sig) och KGB:s föregångare NKVD följde noga det hela, antecknade, filmade och spionerade på medarbetarna.

Med detta material som grund har Fedortjenko skapat en helt fantastisk "docufantasy" (som regissören själv kallar den) - alltså en

roande skröna i form av en dokumentärfantasi, som samtidigt är en ironiskt hållen kommentar till förhållandena i gamla Sovjet.

Skarvarna mellan autentiskt och tillskapat material är långt ifrån alltid är självklara, inte ens när han rotar i gamla arkiv, intervjuar överlevande, botaniserar i KGB:s filmarkiv och finner verkliga journalfilmspår. För att inte tala om när han berättar om kosmonauten Charlamovs sannolika kärleksförhållande med den unga partikamraten Gratjkova. Men det är klart, den störtade, då chockade och halvt vansinnige Charlamovs ensamfärd över Stilla Havet i olika farkoster innan han landar på ett sinnessjukhus i Sibirien är mera av Jules Verne än av Michael Moore. Att han senare lyckas rymma från mentalsjukhuset och försvinner spårlöst innan han något decennium senare återfinns som cirkusartist i Johannesburg tyder på att både manusförfattare och regissör äger god fabuleringsförmåga och hade roligt under arbetet. För sant är det väl inte?

Ja, vad är sant och vad är påhitt? Gränserna flyter som sagt, och i så måtto handlar *De första på månen* indirekt både om sanningsbegreppet i sig och om dokumentärfilmen som genre. Hur "dokumentär" är genren egentligen, vad styrs åt det ena eller andra hållet av filmande och redigerande kreatörer. Här ställs dessa frågor på sin spets. Du behöver inte tro på vad du ser, eller tro lite grann eller inte alls. Men åtminstone, som i det här fallet, tycka det är förbannat underhållande och intelligent, ibland rent av farsartat skojigt som när man gör rymdexperiment med en smållsken gris. .

Gunder Andersson